

Danderyds kommun

Handlingsplan för att främja och öka skolnärvaro

Bakgrund

Alla barn har rätt till utbildning. En genomförd skolgång med godkända betyg är en stark skyddsfaktor mot psykisk ohälsa och socialt utanförskap i vuxen ålder.

Kommunens handlingsplan för att öka skolnärvaron utgår ifrån den skolplikt som råder i Sverige och baseras på aktuell nationell och internationell forskning samt beprövad erfarenhet. Handlingsplanen utgår från Skollagen som anger att det är skolans ansvar att skapa en tillgänglig lärmiljö utifrån elevens behov och att det är vårdnadshavarnas ansvar att se till att eleven kommer till skolan. Bildningsförvaltningen ansvarar för att alla elever som är folkbokförda i kommunen har en skolplacering och för att utreda och stötta skolorna i elevärenden med problematisk skolfrånvaro.

Syftet med rutinerna i handlingsplanen är att främja, förebygga, upptäcka och tidigt åtgärda skolfrånvaro. Rutinerna innehåller åtgärder, ansvar och förslag på samverkan. All tillgänglig forskning och erfarenhet pekar på vikten av samverkan mellan elev, vårdnadshavare, skola, socialtjänst, BUP och andra aktörer omkring barnet. En förutsättning för att elever i ett tidigt skede ska få rätt stöd är att alla lärare registrerar all frånvaro. Det måste också finnas rutiner på varje skola för hur lärarna ska agera vid oroande frånvaro.

Det övergripande målet i arbetet med en ökad skolnärvaro är att alla elever har en fungerande skolgång där de når målen och utvecklas utifrån sina förutsättningar. Den här handlingsplanen är utformad utifrån grundtanken att det är de vuxna som äger ansvaret för att skapa en hanterbar, begriplig och meningsfull tillvaro för eleven (KASAM – känsla av sammanhang).

Främjande arbete

Varje skola ska arbeta med att främja skolnärvaron. Det innebär att man arbetar aktivt med faktorer som kan bidra till generella vinster för alla elevers rätt till lärande, trygghet och studiero.

Elever som är trygga och trivs i skolan, som känner motivation och lust att lära samt får det stöd och de utmaningar de behöver i sitt lärande, väljer nästan alltid att vara närvarande i skolan.

Det främjande arbetet bör omfatta både kunskapsmål och sociala mål, vilket betyder att man kan behöva se över såväl undervisningens utformning som personalens förhållningssätt till elever och vårdnadshavare. Att arbeta främjande kan därför handla om att skapa ett vänligt och respektfullt skolklimat med goda relationer mellan elever och mellan vuxna och elever där eleverna görs delaktiga och känner trivsel. Det kan också handla om att utveckla skolans arbets- och lärandemiljöer att bli ännu mer anpassade och stimulerande.

Förebyggande arbete

Det förebyggande arbetet utgår från att man utifrån en faktisk eller teoretisk risk som har identifierats, vill förhindra att elever är frånvarande. Arbetet utgår från ett specifikt problemområde.

De förebyggande insatserna kan vända sig till en, flera eller alla elever på skolan men också till personal och vårdnadshavare.

Ett exempel på förebyggande arbete är att utvärdera och utveckla frånvarorutinen på skolan. Det kan till exempel handla om att frånvaron har visat sig öka vid vikariesituationer eller

schemabrytande aktiviteter. Även övergångar mellan årskurser kan vara problematiska. Arbetslag och elevhälsan bör förbereda skolstarten noggrant för att förebygga frånvaro.

Systematiskt arbete för att öka närvaron

Skolan måste ha ett systematiskt närvarofrämjande arbete. Grundläggande är att all frånvaro måste registreras vid alla lektioner och hanteras enligt de rutiner som beskrivs i handlingsplanens Åtgärdsstrappa, se sidan 7.

Det är viktigt att skolan har en tydlig rutin för när mentorn tar upp oroande frånvaro inom arbetslaget och när det lyfts till elevhälsan. Alla skolor ska ha en funktion inom elevhälsan som har ett särskilt ansvar att följa upp närvaron. Det bör vara en stående punkt på Elevhälsoteamets dagordning.

Det är också viktigt att alla föräldrar vet hur skolan arbetar närvarofrämjande och vad som ingår i föräldraansvaret.

Definition av frånvaro

- Giltig frånvaro innebär sjukdom som är anmält av vårdnadshavare eller ledighet som har beviljats av mentor vid kortare ledighet och av rektor vid längre ledighet.
- Ogiltig frånvaro innebär ej anmäld, eller ej giltig frånvaro.
- Problematisk frånvaro är mer än 15 procent registrerad frånvaro under den senaste månaden – oavsett om den är giltig eller ogiltig.

Oroande skolfrånvaro

En procentsats får inte innebära att man inte söker "under radarn". För att inte missa olika oros signaler behöver pedagoger ha en helhetsbild och uppmärksamma olika frånvarobeteenden:

- Skolk och korridorvandring, återkommande sena ankomster, regelbunden frånvaro från en eller flera lektioner utan giltig orsak. Detta frånvarobeteende är oftast inte ångestrelaterat. Eftersom eleven inte är hemma vid skolk tillfällena, känner inte vårdnadshavarna till frånvaron om inte skolan informerar om dem. Skolket kan vara en del av ett antisocialt beteende.
- "Hemmasittande" – eleven drar sig undan och isolerar sig, ofta i hemmet, en månad eller mer. Är ofta kopplat till starka känsloreaktioner som ångest, depression, vredeutbrott eller somatiska symtom. Föräldrarna känner oftast till frånvaron och är ofta hårt pressade av situationen.
- Återkommande giltig frånvaro – regelbunden frånvaro på grund av sjukdom eller privata angelägenheter.

Tecken att vara uppmärksam på

Oavsett frånvarons orsaker är det betydligt enklare att ge stöd i ett tidigt skede än när ett beteendemönster är etablerat. Det är också viktigt att uppmärksamma olika tecken som kan leda till framtida oroande frånvaro. Till exempel:

- Ströfrånvaro
- Frånvaro som ökat över tid
- Mönster i frånvaron, till exempel vissa dagar, ämnen, tidpunkter, redovisningar, prov
- Svårigheter att komma tillbaka till skolan efter sjukdom, lov eller helger
- Återkommande sjukanmälningar
- Återkommande sena ankomster
- Magont, huvudvärk eller andra somatiska besvär
- Drar sig undan från vardagliga aktiviteter eller isolerar sig
- Nedstämdhet, tystlåtenhet
- Ökad social oro som märks i sammanhang som exempelvis skolmatsalen, på raster, under idrottslektioner och i omklädningsrum
- Svårigheter med övergångar eller förändringar i skolan
- Bristande motivation
- Svårigheter att hålla uppmärksamheten
- Svårigheter med att förstå en instruktion
- Svårighet att läsa
- Svårigheter med att starta, genomföra och/eller avsluta skoluppgifter
- Uttrycker sig negativt om skolan
- Svårigheter i kamratrelationer
- Hamnar ofta i konflikt med vuxna eller andra barn
- Utåtagerande beteende, verbalt och/eller fysiskt
- Oregelbundna sömnvanor och sömnsvårigheter
- Överdrivet skärmanvändande (dator, surfplatta, tv, mobilen)
- Täta skolbyten
- Svårt att skapa relation med eleven
- Omvälvande livshändelser
- Saknar KASAM (känsla av sammanhang) – hanterbarhet, begriplighet och meningsfullhet
- Kraven överensstämmer inte med elevens förmågor

Anmälan till socialtjänsten

Anmälningsplikt och orosanmälan till socialtjänsten kan vara aktuell vid alla steg beroende på barnets helhetssituation. Kontakta gärna familjeavdelningen på Socialkontoret, på telefon 08-568 911 06 eller 08-568 911 82 för konsultation vid osäkerhet om en anmälan bör göras eller inte.

14 kap 1§ Socialtjänstlagen reglerar anmälningsplikten. Läs mer på sidan Misstanke om barn som far illa som hittas under Omsorg och socialt stöd på www.danderyd.se. Där finns även en blankett som kan användas som stöd i anmälan.

Vid akuta situationer efter kontorstid och under kvällar, nätter och helger kan man ringa socialjouren på telefon 08-410 200 40. Öppettider vardagar 16.30 - 02.00, fredag 15.00 - 02.00, helger 16.00 - 02.00. Utöver dessa öppettider har en socialsekreterare beredskap i hemmet på nätter och helger för situationer som inte kan avvakta till socialjourens ordinarie öppettider. Vardagar 02.00 - 08.00 och helger 02.00 - 16.00. Samtal till socialjouren går då via SOS Alarm på telefonnummer 08-454 23 37.

Stödresurser för personal inom skolan

Inom Enheten för barn- och elevhälsa ingår bland annat Skolnärvaroteamet och Specialpedagogiskt centrum.

Skolnärvaroteamet

Skolnärvaroteamet är kommunens verksamhetsstöd i skolnärvaroarbetet. De erbjuder handledning och konsultationer till elevhälsa och arbetslag.

Läs mer här: www.danderyd.se/skolnarvaroteamet

Specialpedagogiskt centrum (Spec Danderyd)

Spec Danderyd erbjuder specialpedagogisk handledning och stöd till skolornas EHT och primärt till specialpedagoger, speciallärare och rektorer.

Läs mer här: www.danderyd.se/specdanderyd

Stödresurser för föräldrar och elever

- Elevhälsan på skolan. Erbjuder stöd i skolgången och kan vid behov hänvisa till lämplig instans för ytterligare råd, stöd, utredning och behandling.
- Socialtjänstens familjeavdelning. Kontakta mottagningsgruppen på telefon 08-568 911 06 eller 08-568 911 82. Mottagningsgruppens socialsekreterare tar emot såväl anmälningar enligt Socialtjänstlagen som ansökningar om stöd. De sorterar och bedömer om lämplig fortsättning utifrån behovet.
- En förteckning över barnläkarmottagningar med första linjens barnpsykiatri hittas via www.1177.se.
- BUP – specialistmottagning för barn- och ungdomspsykiatri, telefon 08-514 521 00 (Danderyd) måndag till fredag kl 8-16:45
- Mörby Ungdomsmottagning, www.danderyd.se/ungdomsmottagningen

Åtgärdstrappa

Trappan är tänkt att användas som ett stöd i skolans närvaroarbete oavsett i vilket skede frånvaron uppmärksammas. Använd den gärna som en checklista! Se sidan 7 och framåt.

Steg 1: Vid första oanmälda frånvarotillfället eller vid återkommande anmäld frånvaro.

Steg 2: Efter 2 veckor med fortsatt hög frånvaro, som inte har förklarliga orsaker.

Steg 3: Fortsatt hög giltig eller ogiltig frånvaro två veckor efter att åtgärderna i steg 2 vidtagits.

Steg 4: Åtgärderna från steg 3 har efter tre veckor inte gett resultat.

Viktigt att tänka på i alla steg

- De bilagor som hänvisas till i åtgärdstrappan återfinns här:
www.danderyd.se/skolnarvaroteamet/bilagor_till_handlingsplan
- Sträva efter ett icke-värderande och lösningsfokuserat förhållningssätt. Eleven har förmodligen känt sig misslyckad många gånger under sin skoltid, och har i värsta fall fått en negativ självbild. Samtalen måste därför ha som mål att stärka elevens självkänsla och upprätta en plan för hur eleven ska lyckas med mål och delmål.
- Se till att få ett skriftligt samtycke från elevens föräldrar. Det gör det möjligt att prata med andra berörda aktörer om det som rör elevens närvaro och frånvaro i skolan, utan att det står i strid mot sekretessen.

Åtgärdstrappan steg 1

Utgångspunkt

Vid första oanmälda frånvarotillfället eller vid återkommande anmäld frånvaro under tre veckor.

Ansvarig

Mentor och arbetslag

Åtgärder

- Mentor kontaktar elev och vårdnadshavare per telefon för att visa omtanke, berätta att eleven är saknad och ta reda på orsaken till frånvaron.
- Vid återkommande anmäld frånvaro kontaktar mentor elev och vårdnadshavare för att ta reda på orsaken.
- Datum för uppföljande möte inom två veckor bestäms, liksom vilka som ska delta. Vid behov kan elevhälsan delta vid mötet.

Dokument för dokumentation

Om det framkommer behov av extra anpassningar dokumenteras det i blanketten Extra anpassningar, det finns här: www.danderyd.se/skolnarvaroteamet/bilagor_till_handlingsplan

Tänk på

- Förekommer det att eleven använder vårdnadshavares lösenord och frånvaroanmäler sig själv?
- Beror frånvaron på sjukdom? Det är en riskfaktor som ska uppmärksammas och utredas, involvera elevhälsan.
- Behöver föräldrarna stöd? Läs om stödresurser för föräldrar och elever på sidan 5.
- Är det aktuellt att göra en orosanmälan till socialtjänsten? Involvera elevhälsan! Socialtjänsten kan konsulteras vid osäkerhet på hur man ska agera. Namnge inte barnet vid konsultationer.

Tips och stöd i pedagogens arbete

Enheten för barn- och elevhälsa med Specialpedagogiskt centrum i Danderyd, Spec Danderyd, är kommunens specialpedagogiska verksamhetsstöd.

Läs mer om Spec Danderyd här: www.danderyd.se/specdanderyd. Under avsnittet Skola kan du läsa mer om anpassningar, stöd och stödstrukturer i skolan.

Använd gärna även dokumentet Idébank för extra anpassningar som du hittar här: www.danderyd.se/skolnarvaroteamet/bilagor_till_handlingsplan.

Åtgärdsstrappan steg 2

Utgångspunkt

Efter 2 veckor med fortsatt frånvaro, som inte har förklarliga orsaker.

Ansvarig

Mentor, arbetslag och elevhälsa.

Åtgärder

- Mentor kontaktar vårdnadshavare.
- Mentor hör med sin elev vad som bekymrar samt rådgör med sitt arbetslag.
- Arbetslaget utvidgar bilden av hur eleven uppfattas och hur frånvaron ser ut. Framkommer något mönster? Sker frånvaron vid vissa veckodagar, ämnen eller situationer (t.ex. matsal, idrott, prov, redovisningar mm.).
- Mentor informerar elevhälsan om frånvaron.
- Mentor bokar ett möte med vårdnadshavare och elev. Vid behov deltar även elevhälsopersonal. Utgå från frågorna i dokumentet Enkel kartläggning. Kartläggningen ska vara genomförd inom två veckor.
- Åtgärderna eller anpassningarna provas under två veckor och följs därefter upp. Bestäm redan vid kartläggningen datum för uppföljning samt vilka som då ska delta.
- Mentor dokumenterar det som kartlagts och det som beslutats under mötet i Enkel kartläggning. Vårdnadshavare får en kopia.

Dokument för dokumentation

- Enkel kartläggning
- Extra anpassningar

Dokumenterna hämtas här: www.danderyd.se/skolnarvaroteamet/bilagor_till_handlingsplan

Tänk på

- Förekommer det att eleven använder vårdnadshavares lösenord och frånvaroanmäler sig själv?
- Behövs anpassningar? Se Tips och stöd i pedagogens arbete på sidan 7.
- Beror frånvaron på sjukdom? Involvera då elevhälsan.
- Finns behov av att kontakta Enheten för barn- och elevhälsa för konsultation och rådgivning? De nås via e-post till skolnarvaroteamet@danderyd.se
- Behöver vårdnadshavarna stöd? Enheten för barn- och elevhälsa kan lotsa vidare.
- Är det aktuellt att göra en orosanmälan till socialtjänsten? Involvera elevhälsan! Socialtjänsten kan konsulteras vid osäkerhet på hur man ska agera. Namnge inte barnet vid konsultationer.

Åtgärdstrappan steg 3

Utgångspunkt

Eleven har fortsatt hög (15 procent) giltig eller ogiltig frånvaro två veckor efter att åtgärderna i steg 2 vidtagits.

Ansvariga

Mentor, arbetslag, elevhälsa och rektor.

Åtgärder

- Mentor informerar elevhälsoteamet om det aktuella läget.
- Rektor utser någon ur elevhälsoteamet som tillsammans med mentor, elev och vårdnadshavare göra en utredning om hög frånvaro för att utreda orsakerna till frånvaron och besluta om lämpliga åtgärder. Utredningen ska vara klar inom tre veckor. Datum bestäms för uppföljningsmöte efter tre veckors provtid av åtgärderna, liksom vilka som ska delta.
- Om det i utredningen om hög frånvaro framkommer att eleven är i behov av särskilt stöd fattar rektor beslut om en sådan utredning. Utredningen kan leda till ett åtgärdsprogram. De båda utredningarna ger tillsammans ett omfattande underlag för vidare bedömning.
- Rektor gör i samband med att utredningen inleds en anmälan om hög frånvaro till Bildningsförvaltningen. Ärendet handläggs inom Enheten för barn- och elevhälsa (BEH) som också kommer att behöva tillgång till tidigare och aktuell dokumentation. Utöver att handlägga anmälan om frånvaro kan BEH bistå med konsultation och samordning av det fortsatta arbetet.
- Eventuell känslig eller sekretessbelagd information dokumenteras i en separat bilaga enligt skolans rutiner. Där dokumenteras också alla insatser som sker i samverkan med externa aktörer.
- Om elev eller vårdnadshavare trots upprepade försök inte kommer på bokad möte, ska mentorn informera rektorn för beslut om det fortsatta arbetet.

Dokument för dokumentation

- Utredning om hög frånvaro/Fördjupad kartläggning
- Anmälan om hög frånvaro
- Utredning om särskilt stöd
- Lathund – utredning av särskilt stöd
- Beslut om åtgärdsprogram
- Lathund - beslut om åtgärdsprogram
- Beslut om att inte utarbeta ett åtgärdsprogram
- Sekretesskyddade uppgifter

Fortsätt även att dokumentera i exempelvis dokumentet Extra anpassningar från de tidigare stegen, om inte åtgärderna har lett till beslut om åtgärdsprogram.

Dokumenterna hämtas här: www.danderyd.se/skolnarvaroteamet/bilagor_till_handlingsplan

Tänk på

- Utredningen om hög frånvaro/den fördjupade kartläggningen syftar till att få en bred bild av de komplexa orsaker som kan ligga bakom frånvaron. Det är därför viktigt att alla områden tas med; skola, kamrater, fritid, familj och individ. **Hela elevhälsans olika yrkeskompetenser bör involveras.** BEH kan bistå i kartlägningsarbetet.
- Att eleven alltid måste ges möjlighet att uttrycka sin röst. Oavsett formen är elevens behov alltid i fokus.
- Att det är viktigt med avstämningsbara delmål för att uppleva framsteg.
- Behöver andra aktörer involveras i samråd med vårdnadshavarna?
- Är det aktuellt att göra en anmälan till socialtjänsten? Involvera elevhälsan! Socialtjänsten kan konsulteras vid osäkerhet kring hur man ska agera. Namnge inte barnet vid konsultationer.

Åtgärdstrappan steg 4

Utgångspunkt

Åtgärderna från steg 3 har inte lett till önskat resultat.

Ansvarig

Mentor, elevhälsa och rektor samt Enheten för barn- och elevhälsa (BEH).

Åtgärder

- Uppföljningsmöte enligt steg 3.
- BEH gör tillsammans med skolan en fördjupad analys av de kartläggningar och åtgärder som gjorts.
- Om det framkommer behov av nya åtgärder och/eller externa insatser kan BEH ansvara för att samordna det fortsatta arbetet.
- Rektor ansvarar för att det görs en anmälan till socialtjänsten. BEH kan bidra med konsultationer i anmälningsprocessen.
- Om det framkommer att vårdnadshavare kan ha brustit i sitt ansvar att få sitt barn till skolan ska BEH i samverkan med socialtjänsten utreda vilka orsaker som kan ligga bakom, vid behov hänvisa till lämpligt stöd samt ta ställning till om att ta upp ärende till Utbildningsnämnden om att utföra vitesföreläggande.
- Skolan ska löpande pröva och följa upp nya åtgärder varje månad, och i de fall BEH inte samordnar åtgärderna, delge BEH hur arbetet fortskrider.

Dokument för dokumentation

- Anmälan om frånvaro

Eventuella nya insatser dokumenteras i Extra anpassningar från de tidigare stegen, om inte åtgärderna har lett till beslut om åtgärdsprogram.

Dokumentet hämtas här: www.danderyd.se/skolnarvaroteamet/bilagor_till_handlingsplan

Tänk på

- Om eleven bor i en annan kommun görs anmälan till hemkommunen.
- Att insatserna behöver ske i samverkan med andra aktörer. Skolnärvaro är inte bara en angelägenhet för eleven, föräldrarna och skolan, utan ofta även för socialtjänsten, BUP, BUMM, habilitering, LSS-handläggare, ungdomsmottagning, polis och fritidsförvaltning.
- Att vara prestigelös när det gäller insatser som berör flera samhällsaktörer.
- Att eleven kan ha förtroende för en person som egentligen inte har ansvar för att arbeta med honom eller henne. Det är viktigt att vara lyhörd för elevens önskemål och behov.
- Att utse vem som ansvarar för att samordna insatserna. BEH kan bistå med samordningsfunktion.
- I vilken form ska samordningen ske? Samverkansmöten med vårdnadshavarna? Tjänstemannamöten? SIP? Är det lämpligt med nätverksmöten då även familjens privata nätverk medverkar?
- Vad finns för kringresurser utanför familjen och skolan?